

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Гергана Маринова,

член на научно жури за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Наказателен процес“, професионално направление 3.6. Право,

относно дисертационния труд **„Съдебният контрол в наказателния процес на Република България“ на Веселина Йорданова Ставрева** - докторант в катедра „Наказателноправни науки“ на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“

За член на научното жури съм определена със заповед РД-21-1982/14.11.2023 г. на ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“. На първото заседание на журито бе решено да представя рецензия за дисертационния труд „Съдебният контрол в наказателния процес на Република България“ на Веселина Йорданова Ставрева.

Данни за дисертанта

Веселина Ставрева е завършила специалност „Право“ в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2001 г. През 2012 г. завършва магистратура по „Социална и юридическа психология“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Професионалната си кариера започва като адвокат през 2003 г. След това работи като юрисконсулт в Басейнова дирекция и старши експерт към Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред на НС. От 2008 г. е съдия в СРС, а от 2015 г. и понастоящем – съдия в СГС. През периода 1998 – 2000 г. като стипендиант на фондация „Отворена общество“ за високи академични

постижения в областта на правото е изготвяла доклади за правните проблеми на бежанците. През 2013 г. е посетила САЩ като участник в програмата „Млади лидери в областта на правосъдието“. По линия на Европейската съдебна мрежа е провела стажове във Великобритания (2013 г.) и в Италия (2019 г.).

Данни за докторантурата

Веселина Ставрева е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Наказателноправни науки“ на ЮФ на ПУ през 2022 г. При обучението ѝ в докторантура са спазени нормативните изисквания. Дисертационният ѝ труд е обсъден и насочен към публична защита на заседание на катедрата, проведено на 24.10.2023 г.

Видно от представените в процедурата по защита документи, Веселина Ставрева отговаря на минималните национални изисквания – представила е дисертационен труд и 4 публикации по темата на дисертацията – 2 статии и 2 доклада от научни конференции, единият от които под печат. Сигнали за плагиатство не са постъпвали в научното жури и аз не съм констатирала такава.

Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд на Веселина Ставрева се състои от 326 страници и включва увод, три глави с обособени раздели, заключение и библиография, в която са посочени 279 заглавия, от които 16 на латиница, останалите на български и руски езици.

В увода на дисертационния труд е обоснован изборът на темата, нейната актуалност и значимост. Глава първа е наречена „Същност на съдебния контрол“ и е посветена на широк кръг въпроси, сред които понятие за контрол (има се предвид контрола изобщо), понятие за правосъдие, понятие за съдебна

власт, понятие за наказателно правосъдие. Наред с това в тази глава са разгледани и въпроси много по-пряко свързани с темата на труда, а именно – историческо развитие на съдебния контрол; предпоставки за възникването му; предели, форми и видове на съдебния контрол в българския наказателен процес. Направен е опит да се обоснове въздигането на съдебния контрол в досъдебното производство като основен принцип на наказателния процес, както и да бъде разграничена контролната от надзорната дейност.

Глава втора е посветена на съдебния контрол в досъдебното производство, като след общата му характеристика е разгледан съдебният контрол при образуване на досъдебното производство; по отношение на мерките за процесуална принуда; по отношение на действията по разследване; върху прекратяването и спирането на досъдебното производство; по отношение на споразумението, както и в други случаи, извън горепосочените, а именно: съдебният контрол върху глобите; върху отказа на прокурора да върне веществените доказателства (чл. 111, ал. 3 НПК), съдебният контрол върху своевременното развитие на наказателното производство (гл. 26 НПК). Глава втора завършва с предложения за усъвършенстване на съдебния контрол, основното от които е въвеждането на отделен/нарочен съдия, който да го осъществява.

В глава трета е разгледан съдебният контрол в съдебната фаза, като се започва с контрола, осъществяван от съда в стадия „Предаване на съд и подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание“ и се изясняват същността и особеностите на въззивния (вкл. по гл. 22 НПК) и на касационния съдебен контрол, както и на този при възобновяването на наказателни дела.

В заключението са обобщени изводите и предложенията.

Авторефератът коректно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд, като съдържа още справка за приносите и списък на публикациите.

Оценка на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е интересна и дисертабилна, но представлява изключително голямо предизвикателство дори за утвърдени учени. Тя е по-подходяща за тема на т. нар. „голяма докторантура“ – за придобиване на научната степен „доктор на юридическите науки“ или за хабилитационен труд, а не за дисертация за получаване на образователната и научна степен „доктор“. И това е така, защото пълноценното и приносно разработване на темата изисква по-голяма степен на теоретични обобщения, на концептуализиране на проблематиката, а те са по-трудно постижими в началните етапи на научно развитие. Ако към подобна тема не се подходи правилно, рискът е или от незадълбочено „плъзгане по повърхността“ на проблематика, изразено във възпроизвеждане на законови положения, или от „затъване“ в детайлите при което се „вижда само отделното дърво, но не и гората“. Считам, че до голяма степен дисертантката е успяла да избяга от тези две опасности и се е справила на достатъчно добро ниво с тази трудна тема. Вероятно дългогодишният съдийски опит е изиграл своята роля. В нито един момент тя не е „залитнала“ и не навлиза в ненужни детайли, напротив ясен е стремежът ѝ към изясняване на същността и основните характеристики на институтите, които изследва. По-скоро ми се струва, че има „залитане“ в друга посока – прекалено разширяване на темата и на подхода към нея. **За мен до голяма степен ненужно и без съществен принос към изследваната тема остава една значителна част от съдържанието на глава първа от труда, а именно тази част, която се занимава с понятието за контрола изобщо; с**

понятията за съдебна власт и орган на съдебната власт, за правораздаване (правосъдие). Както вече посочих, темата е достатъчно широка, за да бъде допълнително разширявана с въпроси, които попадат **по-скоро в сферата на конституционното, административното право или общата теория на правото,** а не на наказателния процес. Още повече, че по всеки един от тях, може да се напише самостоятелна дисертация.

Сред приносните моменти в глава първа бих могла да открия предложените класификации на видовете съдебен контрол, но още по-добре би било, ако по-ясно бе очертано **тяхното теоретично и особено практическото им значение.** Интересни в тази глава са тезите на дисертантката, че съдебният контрол следва да се разглежда като нова, самостоятелна процесуална функция както и че съдебният контрол в досъдебното производство представлява основен принцип на наказателния процес, но ми се струва, че те остават неубедително аргументирани. Бих си позволила да препоръчам при евентуално издаване на труда г-жа Ставрева да разшири и задълбочи доводите си. За да убеди читателя, че съдебният контрол в досъдебната фаза е основен принцип, според мен, трябва да **изясни същностните белези на основните принципи на наказателния процес и да докаже, че съденият контрол в досъдебната фаза притежава всички тези белези.**

По-нататък в дисертационния труд логично и правилно съдебният контрол е разгледан в две глави – едната посветена на съдебния контрол в досъдебното производство (гл. 2), другата – на съдебния контрол в съдебното производство. С приносно значение в гл. 2 са разсъжденията за съдебния контрол върху образуването на досъдебното производство. Доколкото това е един съвсем нов институт на наказателния процес, разбираема е известната **предпазливост на докторантката, но струва ми се, че тя има потенциал и за по-смел анализ.** Съгласна съм и считам, че има приносно значение анализът

на прокурорското задържане и на обсъдения ред за осъществяване на съдебен контрол върху него. Считам, че т. нар. от дисертантката стандарти за вземане на мярката за неотклонение задържане под стража представляват добро систематизиране и обобщение на практиката на ЕСПЧ в това отношение и като такива могат лесно и удобно да се ползват от теорията и практиката, което определя и приносното им значение. **В същото време обаче не считам, че вземането от съда на мярката за неотклонение задържане под стража, както всъщност и вземането на която и да било мярка на процесуална принуда от съда, представлява форма на съдебен контрол.** Самата докторантка заявява, че „същността на контрола се състои в проверка и наблюдение с цел анализ на съществуващи несъответствия, разкриване на причините за тях, изготвяне на предложения за отстраняването им“ – с. 15. Така по дефиниция контролът е насочен към (има за предмет) чужда дейност, т.е. дейност, решение и т.н. на друг субект, различен от този, който осъществява контрола. Затова според мен съдът не упражнява контрол, когато самият той взема мярката за неотклонение задържане под стража или друга мярка за процесуална принуда. Друг е въпросът, че и в случая действа като гарант на основни права. При това се явява гарант със „засилени“ правомощия, защото лично той и само той може да ограничи тези права, а не е гарант, който единствено проконтролира, т.е. проверява ограничаването на правата, постановено или извършено от друг орган.

Приносни моменти има и на други места в гл. 2. Такива намирам, например, в анализа на гл. 26 НПК.

Трета глава има приносно значение с направените в нея сравнения и обобщения на съдебния контрол в контролните стадии на съдебната фаза на наказателния процес.

Общо за целия дисертационен труд бих искала да подчертая още нещо – изключително старателното, добросъвестно и подробно проучване и позоваване на съдебни решения, особено на тези на ЕСПЧ, както и на научни публикации на български и руски език. Библиографията е впечатляваща по обем, нещо, което не е често срещано в дисертационни трудове. Това издирване и позоваване на множество съдебни решения и научни трудове считам, че има самостоятелно приносно значение и би било полезно както на практикуващите юристи, така и на представители на доктрината.

В заключение и въз основа на цялостната си оценка на дисертационния труд считам, че той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съответния правилник на ПУ. Давам му положителна оценка и предлагам на научното жури да присъди на Веселина Йорданова Ставрева образователната и научна степен „доктор“.

Проф. д-р Гергана Маринова

12.01.2024 г.